

Komisija predlaga, da občni zbor sprejme naslednji sklep:

Občni zbor nalaga novemu odboru DSK, da v razgovorih z založniki in drugimi posredniki književnih del doseže uveljavitev avtorskih honorarjev za književna dela v razponih, kakor jih je predlagala posebna, za to sestavljena komisija, in da za to uporabi sredstva, ki jih ima na razpolago. Če pri tem ne bi uspel, naj odbor skliče izredni občni zbor DSK, ki bo znova razpravljal o tem vprašanju.

Ljubljana, 5. februarja 1965.

Slavko Jug, l. r.

Janez Menart, l. r.

Miloš Mikelc, l. r.

SREČANJA

BLAŽE KONESKI

Blaže Koneski spada med najvidnejše osebnosti v sodobni makedonski poeziji. In ne samo v poeziji. Kot filolog, literarni zgodovinar, prevajalec, pesnik in prozaist, ki šteje vidne uspehe na več kot enem samem področju duha, je Koneski eden izmed najvidnejših tvorcev nove nacionalne kulture.

Rodil se je 1921 leta (v vasi Nebregovo, okolica Prilepa). Po osvoboditvi se je, še mlad, posvetil veliki nalogi: proučevanju in literarnemu oblikovanju makedonskega jezika. Kot profesor na filozofski fakulteti v Skopju (od 1946) in kasneje tudi kot urednik časopisa »Makedonski jezik« je objavil številne študije, članke in polemike o zgodovini, jezikovnih posebnostih, književnih normah in razvojnih smereh makedonskega jezika. Obenem je pripravil prvi mali *Makedonski pravopis* (1950), izdal prvo znanstveno slovnico makedonskega knjižnega jezika (v dveh delih — 1954, 1956), v njegovi redakciji pa je izšel tudi prvi sistematični slovar makedonskega jezika (I. del — 1962). S temi deli je največ pripomogel in ima največ zaslug za moderno zgradbo, za hitri razvoj in lepo uveljavitev makedonskega knjižnega jezika.

Vzporedno z jezikoslovnim delom je Koneski pokazal zanimanje tudi za proučevanje in osvetljevanje makedonske literarne preteklosti. V literarno-zgodovinskih delih: *Makedonski učbeniki v XIX. stoletju* (1949) oziroma *K makedonskemu prepору* (1950), zlasti še v *Makedonski književnosti v XIX. stoletju* (1959) je z inventivno prenicljivostjo podal sintetičen in plastičen prikaz literarnih pojavov, osebnosti in del v tem, do tedaj neraziskanem obdobju. Znana je tudi njegova študija *Ohridska književna šola* (1955), v kateri odkriva začetke makedonske literarne avtohtonosti. Zbornik *Makedonska književnost* (v srbohrvaščini, 1962), izšel je v njegovi redakciji, pa je prvič v celoti predstavil makedonsko književnost od začetkov do danes.

Kot jezikovno razgledan, po srcu pa pesnik, se je lotil tudi prevajanja poezije. Razen posameznih pesmi jugoslovanskih in ruskih pesnikov je ustvarjalno prenesel v makedonski jezik še *Lirski intermezzo* Heineja, Shakespearovga Othela, največji uspeh pa je dosegel s prepesnitvijo Njegoševega *Gorskega venca*, ki se je kot velika dragotina uvrstil v zakladnico makedonske prevodne

literature. Z vsem tem pa je potrdil, da je makedonska beseda zmožna izraziti raznovrstne in najbolj komplicirane pesniške oblike v vsej njihovi polnosti in lepoti.

V poezijo je Blaže Koneski vstopil s prvo generacijo povojnih makedonskih pesnikov. S kontinuiranim afirmiranjem in s plodno ustvarjalno navzočnostjo v vseh razvojnih stopnjah poezije pa se je povzpел prav na vrh sodobne makedonske poezije.

Takoj po osvoboditvi se je oglašil s poemo *Most* (1945), v kateri simbolično povezuje in opeva ideale boja in svobode. Že takrat je pokazal nagnjenje za oblikovanje usodnih motivov v osmišljeni poetski podobi.

To se je predvsem izkazalo v njegovi zbirki *Zemlja in ljubezen* (1949). V ustvarjalnem spletu domovinskih motivov in davnih simbolov je razkril domači zemlji vidike nove lepote, prepojene z zamaknjeno poetsko ljubeznijo.

Takrat je izdal tudi svojo najbolj znano pesem *Teškoto*. Medtem ko se med bobnanjem »bobna s podzemeljskim odmevom« in »divjim piskom surl« razvija težko makedonsko kolo, nam pesnik, rodoljubno vznesen, prikazuje večno menjajoče se prelive makedonske zemlje in usode: mehke trave in kolone sužnjevi, divji veter in temperamentno uporniško kolo, temne krike in ples krvi in ognja, zarjo svobode in sončna polja, zrela žita in bogato prihodnost. To poduhovljeno pesniško povest o rodovih, ujetih v suženjstvo in trpljenje, upor in svobodo je pesnik dolgo nosil v sebi. Transponiral jo je v ritem, zvok in barvo trenutnih slik, ki bude večnost v makedonski duši. Zato je tudi cenjena kot najpomembnejše delo v makedonski poeziji tedanje dobe.

Dolgo je veljalo prepričanje, da Koneski zgolj z racionalno močjo odbira pomembne motive in s svojo knjižno kultiviranostjo gradi pesem. To je veljalo vse do izida njegove zajetne zbirke *Pesmi* (1955), v kateri je razgrnil svoja bogata intimna doživetja: opaja ga svežina narave, moli k njej, naj ga ozdravi »temnega nemira in žalosti«, boji se, da ljubezen ne usahne »pod jesenskim drevesom z odpadlim listjem v krogu žoltozlatih spominov«, in obžaluje »mladost, zaprto v gube«. Razpet med lirskim zagonom in grenkim spoznanjem o minevanju »vije črne roke v prostor« in išče zdravja v poeziji, tej »žuboreči vodi belih dekliških dlani.« Najčesče jo odkriva v tihih, samotnih sanjarjenjih v svojih lirskih samogovorih, polnih izvirne poetične neposrednosti.

Pri tem se še nadalje oglašajo v njegovi poeziji rodoljubni motivi in usodne napovedi legendarnega »Karpaševega upora« ali daljne »Sterne«, obnovljene v lastni pesniški viziji, z »glasom, dozorelim za najglobljo besedo, z roko za najtežji meč«. S posebno ljubeznijo pa nam lirsko približuje tudi pesniške like Žinzifova, Prličeva, Racina in Nedelkovskega, tragične nosilce ustvarjalnega nemira in izvire makedonske usodne žalobnosti v stilu.

Ko nadaljuje njihovo sveto tradicijo, neprestano prevzet od nemirnega »Vija« in »žalosti, ki je ni mogoče odpoditi«, intenzivno razmišlja, kako naj se rodi »preprosta in stroga makedonska pesem«. In v zbirki »*Vezilja*« (1956) v pesmi z enakim naslovom tvorno odkrije dve poetski nitki: »črno, ki budi mrzlično žalost« in »drugo, rdečo, ki budi krvavo zoro«. Z njima je »kot dekle, ki veze poročno srajco« »z barvami in sijajem nebesnega platna«, pričaral arabesko makedonske duše, v »pesmi hrepenenja in pesmi bolečine«. S simbolično oblikovanjem prastarim črnordečim motivom, ki so ga nato obdelovali zlasti mlajši

poeti, pa je ugodno vplival na negovanje nacionalnih značilnosti v sodobni makedonski poeziji.

Ti pesniški uspehi, ki pomenijo stalno in zanesljivo pesniško rast, označujejo Blažeta Koneskega za najizrazitejšega refleksivnega lirika med sodobnimi makedonskimi pesniki. Njegov pesniški lik definirajo hkrati svojevrstna poduhovljena lepota, miselna globina in čustvena subtilnost. Objektivne motive osvetljuje s refleksivnimi iskrami, osebno intimo pa često osmišlja kot človeško bistvo, in tako nas s svojevrstno noto seznanja s podoživetimi resničnimi in osveščenimi doživetji. Najprej jih, »težke kakor usoda«, preboli v sebi, potem jih izrazi kot izpoved in sporočilo. Osvaja z iskreno zaupljivostjo, zadržano in odmerjeno, brez vsiljive patetike in praznih efektov. Neguje poseben, svoj pesniški stil, ki temelji v narodu in je sodobno kultiviran. Izraža se v svobodnih stihih, prirodno in preprosto grajenih, podobnih prozi, a izpolnjenih z bogato notranjo ritmiko misli in čustev, prepletajočih se z neposredno lirsko stvarnostjo. Odlikuje ga tudi čist ljudski pesniški jezik. Sicer res da ne v vseh pesmih, zato pa so njegove najlepše stvaritve med najvišjimi dosežki makedonske poezije.

Razen tega pa je Blaže Koneski dal tudi lep prispevek makedonski prozi. V edini zbirki povesti »*Vinograd*« (1955) je predstavil svojo tematsko in izrazno posebnost. V njej je upodobil zanimivi svet makedonskega malomeščanskega okolja, prepletenega z nostalgičnim spominom na rodni kraj. Junaki so navadni ljudje z majhnimi, vsakdanjimi željami: starci, ki sanjarijo o dekliškem smehu, neznani šahisti amaterji, ki igrajo za ugled, ljudje, stanujoči v lesenih kočah, ki ljubijo pesem, vajeni udarcev življenja in umikanja v usojeno tiho žalost. S pesniško pridvignjenim razkrivanjem duševnih skrivnosti in značilnih posebnosti junakov nam oriše lokalno tradicijo in atmosfero. Pri tem ga odlikujejo mirno, objektivno pripovedovanje, preprost izraz in plastičen jezik, redka poteza sodobne makedonske proze.

Duško Nanevski

Prevedel I. M.